

ג. קדשים שנטמאים ללא הכשר ע"י משקה – האם הם מטמאים במגעם דברים אחרים, או שמא לא נפסלו אלא הם בלבד?

א. דם פסולי המוקדשין מותר בהנאה ואינו טעון קבורה (כמים). והוצרך הלימוד לדם שיצא מחיים, קודם שנשחט הרוב, שמותר ואינו דומה לחלב שלהם. תוס'.

ב. אעפ"י שאין אכל מקבל טומאה אלא זה הראוי לאכילה ושהוכשר ע"י משקה – בקדשים אין הדבר כן, אלא אפילו עצים ולבונה שאינם אכילים – יכולים לקבל טומאה, חיבת הקדש מכשרתן ועושתן אכל. ואמרו בסוגיא שהוא דין דאורייתא. (והבשר – לרבות עצים ולבונה).

וכן שאר הקדשים (שנתקדשו קדושת הגוף ע"י כלי. רש"י תוס'. ע' מנחות קא) – הרי הם מקבלים טומאה אעפ"י שלא הוכשרו ע"י משקה, חיבת הקודש מכשרתם. וגם זה הוא דין תורה, ונפקא מינה – שאם נטמאו, דינם בשריפה. ואילו לא היתה זו אלא טומאה מדרבנן, היו תולין ולא שורפין.

(הרמב"ם טו"א י, יז) פסק שמהתורה צריך הכשר, וחיבת הקדש אינה מכשרת אלא מדבריהם. וע' בפסחים לה. מאידך לענין לבונה משמע ברמב"ם שחיבת הקודש מועילה מדאורייתא, (אך לא לענין עצים). ע' במפרשים ובמובא בזבחים לד. וע"ש בדף מו לענין חיוב האוכלים בטומאה. וע"ע רש"י ותוס' מנחות כא. קא. ובמנ"ח (קמה, ו) חידש שלדעת הרמב"ם עצים ולבונה צריכים הכשר מים מן התורה.

בפרה אדומה, אם חיבת הקודש דאורייתא או דרבנן – ע' תוס' כאן; שו"ת הרשב"א לב; טו"א חגיגה כג. יש מן האחרונים שיצא לחדש, שכלי שרת מקבלים טומאה מאכלים ומשקים מדין חיבת הקודש, שהרי הם כאכל, וכעצים ולבונה. (צל"ח פ"ק דפסחים אות קלב) ויש שחלקו על כך. ע"ש באות קלג; מנ"ח סוף מצוה קס. וע' שו"ת הרשב"א לב, שאין חיבת הקודש עושתן כאוכלין ממש, ואין זו טומאת אוכלין, אלא לומר שמקבלים טומאה אע"פ שאינם אכל).

ג. נסתפק ריש לקיש האם צריך של מנחות (- חלק יבש, שלא הוכשר ע"י משקה. וה"ה בשר קדש שלא בא במים. תוס'). האם הוא עושה ראשון ושני במגעו. ובארו בגמרא שלא נסתפק אלא בדאורייתא, אם מטמא את מגעו מן התורה (וקדשים הנוגעים בו דינם בשריפה) אם לאו, אבל מדרבנן – ודאי הוא עושה ראשון ושני (והנוגע בו – לא יאכל). ועלה הספק ב'תקו'. (ובירושלמי (חגיגה ג, ב) פשטו לקולא, מיתור הכתוב). (עצים ולבונה שנטמאים מפני חיבת הקודש, פשוט שאין עושים ראשון ושני. שטמ"ק אות ז, מכת"י. וע' שלמי שמעון).

דף לז

סז. א. השוחט בהמה מסוכנת – האם היא מותרת באכילה, ומניין?

ב. האוכל חלב של נבלה או טרפה – משום כמה איסורים הוא חייב?

ג. היכי דמי 'מסוכנת'?

א. המסוכנת אינה נאסרת באכילה. (ולא תאמר זאת החיה אשר תאכלו ומסוכנת לאו חיה היא – שמכך שהוצרך הכתוב ללמד שאיסור נבלה חל על איסור חלב, משמע שלא נאסרה קודם שנתנבלה משום 'מסוכנת', שאם מסוכנת אסורה, הרי כבר גילה הכתוב שאיסור טרפה (ובכלל זה מסוכנת) חל על איסור חלב, ושוב א"צ להשמיענו בנבלה, שהרי כל נבלה היתה מסוכנת. וגם אם תמצוי לומר שנתנבלה ע"י גיסטרא לא היתה מסוכנת אפילו שעה אחת ('אבע"א') – עדיין מדוע ייתר הכתוב וחלב נבלה וחלב

טרפה – אלא להשמיענו שיש לך אחרת כיוצא בה, שחלבה חלוק מבשרה, כלומר חלבה אסור ובשרה מותר, והיינו מסוכנת.

ואי בעית אימא, יש ללמוד מן הכתוב ביחזקאל ונבלה וטרפה לא אכלתי מנעורי – שהכוונה לבשר המותר, היינו מסוכנת. ומכאן יש לשמוע שהמסוכנת מותרת, שאל"כ מאי רבותא דיחזקאל).
ואולם קיים להו לרבנן, שאם שחט בהמה מסוכנת ולא פרכסה – נשמתה ניטלה ממנה קודם גמר השחיטה, ולכן הבהמה המסוכנת אינה מותרת בשחיטה אלא על פי סימני פירכוס שפרשו חכמים. (ומותר לכתחילה לשחטה. תוס'. ואעפ"כ כל אדם הרוצה להחמיר על עצמו ולהמנע מאכילת בהמה הנוטה למות – הרי זה משובת, כמו שהחמיר יחזקאל. פוסקים).

ב. איסור נבלה, וכן איסור טרפה, חלים על איסור חלב, ולוקה שנים. (וחלב נבלה וחלב טרפה... ואכל לא תאכלהו – והלא כבר אסור משום כל חלב וכל דם לא תאכלו? אלא בא ללמד שחייב גם משום נבלה וטרפה.

(אם היא גם נטרפה וגם נתנבלה – לוקה משום שניהם, מלבד מלקות דחלב. עפ"י תוס' לעיל לב. וכן נ' שעובר בעשה דאינו זכוח בחלב דנבלה, לפי שיטת התוס' שאיסור זה קיים בנבלה).

ג. מסוכנת – כל שמעמידים אותה ואינה עומדת. ואפילו כחה בריא לאכול בקעיות וקורות, כיון שאינה עומדת – מסוכנת היא.

דף לח

סח. א. מהם סימני החיות שבשעת השחיטה, שעל ידם מתירים הבהמה המסוכנת? ומהם הסימנים בעוף?

ב. הסימנים האמורים – האם הם נצרכים להיות בסוף השחיטה, באמצעה, או בתחילתה?

ג. ולד שמתה אמו קודם שנולד, בלידה עצמה, או מיד אחר הלידה – האם הוא כשר לקרבן?

א. בהמה שהיא בחזקת מסוכנת, אינה מותרת בשחיטה אלא בסימני חיות שמנו חכמים. וזה פירוט הסימנים לשיטות השונות:

רשב"ג (הרי"ף, תוס', רשב"א, רש"ל ורש"א, גורסים: 'רבן גמליאל') אומר: עד שתפרס ביד וברגל.

רבי אליעזר אומר: דיה אם זינקה (= שנופחת בגרונה והדם מזנק בכח מבית השחיטה. ואפילו שחט בלילה ולא ראה שזינקה, ולמחר השכים ומצא כתלי בית השחיטה מלאים דם – כשרה. ר' שמעון אליבא דר"א).

וחכמים אומרים: אינה מותרת בזינוק (עפ"י גמרא) אלא עד שתפרס ביד או ברגל, או עד שתכשכש בזנבה. (יש מן הפוסקים שפסק כר"א. ודעת יחיד היא).

וכן גועה בקול עבה וחזק (ולא במעומעם), התריזה רעי בכח (ולא די בשותתת), וכן כשכשה באונה – הרי זה פירכוס. (רב. ואפילו לדעת רשב"ג. תוס'. אבל כשכוש הזנב אינו מועיל לרשב"ג, וכן לדעת ר' אלעזר בר' יוסי בברייתא).

סימנים אלו מועילים הן בבהמה גסה הן בבהמה דקה.

כפיפת יד פשוטה – הרי זה סימן המועיל לדעת חכמים, בין בבהמה גסה בין בדקה (שמואל. וכן הלכה. רז"ה, רשב"א, ר"ן (וע"ע בחודשיו), רבנו ירוחם, טור. וכן נקט הש"ך לעיקר. ואולם הרי"ף הרמב"ם והסמ"ג לא הוכירו הלכה זו. עב"י).